HALKBANK

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İktisat Fakültesi

ÜRETEN KADINLARIN GİRİŞİMCİLİK YOLCULUĞU

Proje Koordinatörü
Doç. Dr. Hakan BEKTAŞ

Proje Koordinatör Yardımcısı
Dr. Adviye Damla ÜNLÜ

Araştırmacılar
Doç. Dr. Sema ULUTÜRK AKMAN
Doç. Dr. Arif SALDANLI
Doç. Dr. Sema YOLAÇ
Doç. Dr. Abdulkadir TUNA
Dr. Öğr. Üyesi Berrin OKTAY YILMAZ
Ar. Gör. Durdane Tuğçe KİRİKTİR

Proje Akademik Danışmanı
Prof. Dr. Murat ŞEKER

ÜRETEN KADINLARIN GİRİŞİMCİLİK YOLCULUĞU

Proje Koordinatörü

Doç. Dr. Hakan BEKTAŞ

Proje Koordinatör Yardımcısı

Dr. Adviye Damla ÜNLÜ

Araştırmacılar

Doç. Dr. Sema ULUTÜRK AKMAN

Doç. Dr. Arif SALDANLI

Doç. Dr. Sema YOLAÇ

Doç. Dr. Abdulkadir TUNA

Dr. Öğr. Üyesi Berrin OKTAY YILMAZ

Ar. Gör. Durdane Tuğçe KİRİKTİR

Proje Akademik Danışmanı

Prof. Dr. Murat ŞEKER

Bu araştırma raporu, Türkiye Halk Bankası A.Ş. ile İstanbul Üniversitesi Teknoloji Transfer Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürlüğü arasında imzalanan TTM-KAP-2021-31 nolu Ar-Ge Kontratlı proje kapsamında hazırlanmıştır. Raporda yer alan bilgiler Türkiye Halk Bankası A.Ş.'nin görüşlerini yansıtmaz ve yazıların sorumluluğu araştırmacılara aittir.

Tüm haklar saklıdır. Bu yayının hiçbir bölümü, yazarların, İstanbul Üniversitesi'nin ve Türkiye Halk Bankası A.Ş.'nin önceden yazılı izni olmaksızın mekanik olarak, fotokopi yoluyla veya herhangi bir şekilde çoğaltılamaz. Eserin bazı bölümleri veya paragrafları, sadece araştırma veya özel çalışmalar amacıyla, yazarlara atıfta bulunarak kullanılabilir.

İçindekiler

Yönetici Özeti 4
1. Kadın Girişimciliği 7
2. Araştırma Yöntemi 11
2.1. Nicel Araştırma 11
2.2. Nitel Araştırma 12
3. Araştırma Bulguları 13
a. Nicel Araştırma Bulguları 13
Kadın Girişimcilerin Demografik Özellikleri 14
İşletmenin Profili 18
İşletme Kurma Aşamasında Yaşanılan Zorluklar 23
İşletmenin Faaliyetlerini Sürdürürken Karşılaşılan Sorunlar 26
İşletmenin Dijitalleşme Eğilimi 27
İş – Yaşam Dengesi 29
COVID-19 Pandemisinin Etkisi 31
İhtiyaçlar, Beklentiler ve Öneriler 33
b. Nitel Araştırma Bulguları 35
Katılımcıların Demografik Özellikleri 35
Girişimcilik Motivasyonu 38
Kuruluş Aşamasında Karşılaşılan Zorluklar 42
İş-Yaşam Dengesi 47
Faaliyetlerini Sürdürme Aşamasında Karşılaşılan Zorluklar ve COVID-19'un Etkisi 51
İhtiyaçlar, Beklentiler ve Öneriler 54
4. Sonuç ve Öneriler 58
Kaynakça 62

Yönetici Özeti

Bu rapor, Türkiye Halk Bankası A.Ş. tarafından desteklenen ve İstanbul Üniversitesi tarafından yürütülen "**Üreten Kadınların Girişimcilik Yolculuğu**" başlıklı bilimsel araştırma projesi kapsamında hazırlanmıştır. Bu kapsamda toplumda kadının güçlendirilmesi ve kadın girişimciliğinin geliştirilmesi amacıyla Türkiye Halk Bankası A.Ş. tarafından sunulan **Kadın Girişimci Kredisi** ürününü kullananların girişimcilik yolculuğundaki deneyimi ve geleceğe yönelik beklentileri araştırılmış olup; kadın girişimciliğinin yaygınlaşması ve güçlendirilmesi hususunda öneriler sunulmuştur.

Girişimcilik, iktisadi büyüme ve sürdürülebilir kalkınma açısından önemli bir faktör olduğundan politika yapıcılar tarafından girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve girişimcilik ekosisteminin güçlendirilmesi hedeflenmektedir. Çünkü girişimcilik; yeni işlerin oluşmasında, istihdamın arttırılmasında, yoksulluğun azaltılmasında, refah düzeyinin yükseltilmesinde, bölgesel gelişmişlik farklarının azaltılmasında, ekonominin rekabet gücünün yükseltilmesinde ve benzeri alanlarda önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yayımlanan işgücü istatistikleri incelendiğinde; 2021 yılı üçüncü çeyrek için 15 yaş ve daha yukarı yaştaki kişilerde istihdam edilenlerin 29 milyon 652 bin kişi olduğu saptanmıştır. Bu istatistiklerden hareketle; istihdam edilenlerin %68,5'inin erkek ve %31,5'inin kadın olduğu sonucuna ulaşılmıştır. 15 yaş ve daha yukarı yaştaki nüfusun cinsiyete göre dağılımı neredeyse eşit olmasına rağmen istihdam edilenlerin cinsiyete göre dağılımı arasında büyük bir fark olduğu görülmektedir. İstihdam edilenlerin işteki durumuna bakıldığında ise; işveren ve kendi hesabına çalışanlar yani girişimciler kategorisinde kadın-erkek eşitsizliğinin daha yüksek olduğu saptanmıştır. Aynı veri dönemi için 6 milyon 73 bin işveren ve kendi hesabına çalışan kişi olduğu ve bu kitlenin; %84,4'ünün erkek ve %15,6'sının ise kadın olduğu görülmüştür. Söz konusu istatistikler; kadınların ekonomik ve sosyal hayatta güçlendirilmesi, kadın istihdamının arttırılması ve kadın girişimciliğinin desteklenmesi hususlarına dikkat çekmektedir. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı On Birinci Kalkınma Planının (2019-2023) "Nitelikli İnsan, Güçlü Toplum" kısmında "İstihdam ve Çalışma Hayatı" ve "Kadın" başlıkları altında "*Toplumun tüm kesimlerine insana yaraşır iş fırsatlarının sunulması ile başta kadın ve gençler olmak üzere özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması*" ve "*Kadınlara yönelik her türlü ayrımcılığı önlemek, kadınların toplumsal hayatın tüm alanlarında hak, fırsat ve imkanlardan eşit biçimde yararlanmalarını ve güçlenmelerini*

sağlamak" amaçları bulunmaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda, Türkiye Halk Bankası A.Ş. tarafından 8 Mart 2021 tarihinde Dünya Kadınlar Gününde ilk defa işini kuracak ya da halihazırda işini kurmuş kadın girişimciler için **Kadın Girişimci Kredisi** ürünü tanıtılmıştır. Bu ürün, yeni Koronavirüs hastalığı (Coronavirus Disease – COVID-19) ile değişen ve dönüşen çalışma hayatında kadın girişimcilerin finansmana ulaşması açısından büyük önem arz etmektedir. **Kadın Girişimci Kredisi** ürününün Türkiye Halk Bankası A.Ş. tarafından sunulmasını takip eden ilk yedi aylık süre içerisinde 57.000 kadın girişimcinin yararlandığı ve gerçekleşen kredi hacminin ise 5,5 milyar Türk Lirasını aştığı görülmektedir.

Bu proje kapsamında, Türkiye Halk Bankası A.Ş. tarafından sunulan kadın girişimci kredisi kullananların, işletme kurma aşamasında ve işletme faaliyetlerini sürdürürken deneyimledikleri, COVID-19 pandemisinin işletmeye etkisi, çalışma yaşam kalitesi bağlamında iş – yaşam dengesine ilişkin algıları ve girişimciliğin geliştirilmesi hususunda ihtiyaçları ve beklentileri araştırılmıştır. Bu süreçte 68 ilden 395 kadın girişimciden anket yoluyla ve 12 ilden 14 kadın girişimciden derinlemesine mülakat yoluyla veri toplanmıştır. Dolayısıyla araştırmada öncelikle nicel, ardından nitel araştırma yöntemi uygulanmış; böylelikle anket yoluyla toplanan veri kümesinin derinlemesine anlamlandırılabilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın öne çıkan bulguları aşağıda yer almakta olup; detaylı bulgular ve öneriler raporda sunulmaktadır.

- Katılımcılara yöneltilen "Girişimci olmanızdaki temel motivasyon nedir?" sorusuna alınan yanıtların %25,8'i **daha fazla gelir elde etmek**, %23,2'si **işveren olma isteği** ve %18'i **toplumda iz bırakma isteği** şeklindedir.

- Katılımcıların %31,4'ü **işletmenin borçlarını ödeme**, %21,4'ü **üretim kapasitesini artırma**, %18,9'u **yeni ekipman yatırımı** ve %15,4'ü **ürün geliştirme** amacıyla kredi kullandığını belirtmiştir.

- Kuruluş aşamasında yaşanan en önemli zorluk **sermaye temini** olarak belirtilmişken; işletmenin faaliyetlerini sürdürürken karşılaşılan en önemli sorun ise **yeni finansman kaynaklarına erişim** olarak ifade edilmiştir.

- Girişimci olmadan önceki dönem ile kıyaslandığında **ev işleri için ayırdığı sürenin azaldığını** belirten katılımcıların oranı %58,5 iken, **işe ayırdığı**

sürenin arttığını ifade eden katılımcıların oranı ise %72,7 olarak hesaplanmıştır.

- Katılımcıların "**Karşıma engeller çıksa da hedeflerime ulaşacağıma inanıyorum**" ifadesine katılım oranının %88,6 olması kadın girişimcilerin psikolojik yılmazlığının yüksek olduğunu göstermektedir.

- Katılımcılar işlerini geliştirmek amacıyla sırasıyla **finans**, **zaman yönetimi** ve **satış teknikleri ve pazarlama** alanlarında eğitim ihtiyaçları olduklarını belirtmiştir.

- Katılımcıların girişimci adaylarına yönelik tavsiyeleri sorulduğunda ise alınan yanıtların %27,8'i "**Başarısız olmaktan korkmayın**", %21,5'i "**Daha fazla araştırma yapın**" ve %16,7'i "**Küçük hedeflerle yola çıkın**" şeklindedir.

Toplumda kadının güçlendirilmesini ve kadın girişimciliğinin geliştirilmesini odak alan ürün ve hizmetlerinin yanı sıra "**Üreten Kadınların Girişimcilik Yolculuğu**" başlıklı bilimsel araştırma projesini desteklediği için Türkiye Halk Bankası A.Ş.'ye teşekkür eder, araştırma sonuçlarının tüm paydaşlar için faydalı olmasını dileriz.

Doç. Dr. Hakan BEKTAŞ
Proje Koordinatörü